

ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา : ศึกษากฎหมายไทย
กรณีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในอาเซียน
INTERNATIONAL COOPERATION IN CRIMINAL PROSECUTION
: A COMPARATIVE STUDY OF THAI LAW IN THE ASSOCIATION
OF SOUTHEAST ASIAN NATIONS CONTEXT

ชุมพล ชินกร

Choompon Chinnakorn

นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : choompon43@hotmail.com
Graduate student of Master of Laws Program in Criminal Law,
Faculty of Law, Thammasat University : choompon43@hotmail.com

Received : March 20, 2020

Accepted : June 23, 2020

บทคัดย่อ

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนในอาเซียน ตามกฎหมายไทยกับประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา มีเงื่อนไขให้ประเทศผู้ร้องขอทำหนังสือรับรองผลประโยชน์ ตามหลักการปฏิบัติในทางซึ่งกันและกันทำให้เกิดปัญหาปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศที่มีกฎหมายภายใน ห้ามการทำหนังสือนั้น ตามด้วยปัญหาอำนาจในการดำเนินคดีหลังจากการปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว ซึ่งจากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ พบว่าการกำหนดเงื่อนไข เป็นการปิดกั้นความร่วมมือกับประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ คือบรูไนกับสิงคโปร์ และเมื่อปฏิเสธแล้ว ก็ไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้ถูกกล่าวหาได้ครอบคลุมทุกฐานความผิดที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ และกรณีที่ไม่มีจุดเกาะเกี่ยวของไทย ก็ไม่สามารถดำเนินคดีได้ตามกฎหมายไทย ดังนั้นจึงควรแก้ไขการกำหนดเงื่อนไขกรณีที่ไม่มีสนธิสัญญาและให้อำนาจดำเนินคดีกับบุคคลที่ไทยปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว เพื่อให้สอดคล้องตามหลัก *aut dedere aut judicare* กล่าวคือให้มีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน หรือ มิฉะนั้นรัฐที่พบตัวผู้กระทำความผิด ก็ต้องฟ้องคดีต่อผู้กระทำความผิด เพื่อให้การปราบปรามอาชญากรรมภายในอาเซียนบรรลุผล

คำสำคัญ

ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา, ส่งผู้ร้ายข้ามแดน, หลักการปฏิบัติในทางซึ่งกันและกัน

ABSTRACT

Thai law for extradition in Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) countries without relevant treaties was studied. A condition exists for nation requesting extradition to present a certificate of interest in the principle of reciprocity. Extradition proceedings in Thailand are governed by the Extradition Act of 2551 (2008), but are also dependant upon provisions of international treaties. In the event that no treaty is applicable, Thai domestic law applies. Problems may occur in extradition under Thai law to countries with national legislation prohibiting the drafting of such certificates, affecting the power to prosecute after extradition has been denied. An international comparative study of laws in ASEAN countries revealed that current conditions impede cooperation with nations where a Common Law system is in effect, such as

Brunei and Singapore; these countries cannot prosecute all extraditable offenses. And cases without a direct relationship with Thai citizens cannot be prosecuted under Thai law. Therefore, in the absence of a definitive Asean extradition treaty, power should be granted to prosecute defendants whose extradition has been denied, to comply with the principle of *aut dedere aut judicare* (either extradite or prosecute), referring to the legal obligation of states under public international law to prosecute persons who commit serious international crimes where no other state has requested extradition. This measure would facilitate crime suppression within the ASEAN community.

Keywords

International criminal cooperation, Extradition, Reciprocity.

บทนำ

ในปัจจุบันความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา กรณีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทย ไม่ได้จำกัดเฉพาะประเทศที่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทยเพียงเท่านั้น หากแต่ยังสามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้กับประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญากับประเทศไทยได้อีกด้วย โดยพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดเงื่อนไขโดยให้ประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญากับประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศผู้ร้องขอให้ประเทศไทยส่งผู้ร้ายข้ามแดน จะต้องทำหนังสือรับรองว่าหากมีโอกาสจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่ประเทศไทยในอนาคต นอกจากนี้ ในกรณีที่ประเทศดังกล่าวมีกฎหมายภายในของรัฐซึ่งไม่เปิดช่องให้อำนาจในการทำหนังสือรับรองนี้ พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวยังไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจประเทศไทยดำเนินคดีกับบุคคลที่ถูกปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนอีกด้วย

ประเทศสมาชิกอาเซียนที่ไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทย ได้แก่ บรูไน สิงคโปร์ เมียนมา และเวียดนาม เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าบรูไน และสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีกฎหมายภายใน ไม่เปิดช่องให้อำนาจในการทำหนังสือรับรอง ทำให้ความร่วมมือส่งผู้ร้ายข้ามแดนของประเทศไทยไม่มีประสิทธิภาพที่เพียงพอ นอกจากนี้กรณีมีเหตุขัดข้องทำให้ประเทศไทยปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ก็ไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจดำเนินคดีทำให้ไม่สามารถป้องกันและปราบปรามอาชญากรต่างประเทศที่หลบหนีมาอาศัยในประเทศไทยได้ ดังนั้นประเทศไทยจึงควรยอมรับการให้ความร่วมมือส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเปิดกว้าง โดยยกเลิกเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือส่งผู้ร้ายข้ามแดน และควรกำหนดอำนาจดำเนินคดีอาญาเมื่อปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถป้องกันและปราบปรามอาชญากรต่างประเทศที่หลบหนีมาอาศัยในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1. หลักทั่วไปเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา กรณีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

แนวคิดความร่วมมือระหว่างประเทศ เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทางอาญา ภายใต้กฎหมายที่มีหลักเกณฑ์ที่ตรงกัน ปรากฏในรูปสนธิสัญญา เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างประเทศ¹ ทั้งนี้การส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นความร่วมมือที่มีวัตถุประสงค์โดยรัฐยอมส่งมอบผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กับประเทศผู้ร้องขอ เพื่อดำเนินคดีอาญาหรือเพื่อบังคับโทษตามคำพิพากษา² แนวคิดและทฤษฎีการให้ความร่วมมือส่งผู้ร้ายข้ามแดน มีช่องทางการให้ความร่วมมืออยู่ 4 ช่องทาง³ ได้แก่ หลักสนธิสัญญา, หลักการปฏิบัติในทางซึ่งกันและกัน หรือหลักต่างตอบแทน (reciprocity), หลักความสัมพันธ์ไมตรี, หลักกฎหมายภายในของรัฐ ดังนั้นการที่รัฐจะเลือกช่องทางใดมากำหนดนโยบายการให้ความร่วมมือโดยออกเป็นกฎหมายนั้น จำเป็นต้องศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อให้ดำเนินการได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

ประเทศไทยกำหนดช่องทางการให้ความร่วมมือไว้ 2 ช่องทาง คือ หลักสนธิสัญญาและหลักการปฏิบัติในทางซึ่งกันและกันหรือหลักต่างตอบแทน โดยตั้งอยู่บนหลักความเสมอภาคเท่าเทียมกันของรัฐ ทั้งนี้หลักสนธิสัญญาจะมีความชัดเจนแน่นอน เนื่องจากรัฐต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาทุกประการ⁴ สำหรับหลักการปฏิบัติในทางซึ่งกันและกันหรือหลักต่างตอบแทน มักมีปัญหาในทางปฏิบัติเนื่องจากถูกนำมาใช้โดยหลักความเสมอภาคเท่าเทียมกันอย่างเคร่งครัด โดยไม่เข้าใจเจตนารมณ์อย่างถ่องแท้ ทำให้การพิจารณามักใช้ความเหมือนกันอย่างฟุ่มเฟือย อีกทั้งนำมาใช้อ้างเพื่อสร้างเงื่อนไขและวิธีปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเหมือนกันทางกฎหมายโดยไม่จำเป็น ทั้งนี้ควรใช้ความเสมอภาคเท่าเทียมกันเท่าที่จำเป็น เพื่อใช้ปรับความแตกต่างระหว่างกฎหมายของทั้งสองรัฐให้เกิดความสมดุล ซึ่งประกอบด้วยหลักสองประการ คือ การใช้หลักความเหมือนกันของกฎหมายทั้งสองรัฐเท่าที่จำเป็น และการใช้หลัก

¹ Cryer, Robert, "An Introduction to International Criminal Law and Procedure / International Criminal Law and Procedure," 2nd ed, (Cambridge, U.K. : Cambridge University Press, 2011) , p.6

² คณิต ธี นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561), น.467.

³ M. Cherif Bassiouni, International Extradition : United States law and Practice, 6th ed, (Oxford : Oxford University Press, 2014), p.8.

⁴ Ian Brownlie., Principles of Public International Law, 3d ed, (Oxford : Clarendon Press, 1979) , p.287.

ความเหมือนกันได้เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายของรัฐใดรัฐหนึ่ง⁵ ตัวอย่างเช่น หลักปฏิเสธการส่งคนสัญชาติของรัฐเป็นผู้ร้ายข้ามแดน⁶ เป็นต้น

2. ปัญหาการกำหนดเงื่อนไขหนังสือรับรองว่าหากมีโอกาสจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ประเทศไทยในอนาคต

การกำหนดเงื่อนไขการให้ความร่วมมือส่งผู้ร้ายข้ามแดน ต้องสอดคล้องกับหลักการและเหตุผลของกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนและกฎหมายอาญา ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นจัดการปัญหาอาชญากรรมกับผู้กระทำความผิดในประเทศและผู้กระทำความผิดที่มีลักษณะระหว่างประเทศ⁷ ดังนั้น กฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน จึงเป็นกฎหมายที่ใช้สนับสนุนภารกิจของกฎหมายอาญา ได้แก่ ภารกิจในการคุ้มครองสังคม ภารกิจในการปราบปรามและป้องกันการกระทำความผิด ภารกิจในการคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมายและการคุ้มครองคุณภาพของการกระทำ⁸

ประเทศไทยกำหนดเงื่อนไขโดยให้ประเทศผู้ร้องขอ ที่ไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศไทยต้องทำหนังสือรับรองว่าจะให้ความร่วมมือในทำนองเดียวกันในอนาคตหากประเทศไทยร้องขอ⁹ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกฎหมายไทยได้นำหลักการปฏิบัติในทางซึ่งกันและกันหรือหลักต่างตอบแทน มาใช้ยืนยันหลักความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของรัฐ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ของรัฐอย่างเท่าเทียมกัน แต่อย่างไรก็ตาม การกำหนดเงื่อนไขนี้เป็นอุปสรรคต่อการให้ความร่วมมือกับประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ซึ่งมีกฎหมายภายในของรัฐได้กำหนดห้ามส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้หากปราศจากสนธิสัญญา¹⁰ นอกจากนี้ ยังเป็นการกำหนดเงื่อนไขที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของหลักการปฏิบัติในทางซึ่งกันและกันหรือหลักต่างตอบแทน ที่มีไว้เพื่อใช้สนับสนุนให้เกิดการส่งผู้ร้ายข้ามแดน อีกทั้งนำหลักการนี้มาใช้ในทางที่ผิด โดยการกำหนดเงื่อนไขที่ขัดต่อกฎหมายของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ เพื่อปิดกั้นการให้ความร่วมมือส่งผู้ร้ายข้ามแดนอีกด้วย

ทั้งนี้จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือส่งผู้ร้ายข้ามแดน ถึงแม้ว่าจะมีช่องทางการให้ความร่วมมือ 4 ช่องทางก็ตาม แต่มีแนวคิดการให้ความร่วมมือส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายภายในของรัฐที่ได้รับการร้องขอ หรือข้อตกลงตามสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน หรือความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างรัฐที่อยู่บนพื้นฐานของหลักการปฏิบัติในทางซึ่งกันและกันหรือหลักต่างตอบแทน หรือเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ซึ่งรวบรวมไว้ใน Model Law on Extradition (2004) by the United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) Section 2 ได้คำนึงถึงการพัฒนาหลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่เกิดขึ้นหลังจากการยอมรับสนธิสัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime – UNTOC) และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003 (United Nations Convention against Corruption-UNCAC) เพื่อใช้เป็นแนวทางที่อาจเป็นประโยชน์ในการร่างกฎหมายของประเทศต่าง ๆ¹¹

3. ปัญหาอำนาจในการดำเนินคดี กรณีปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนคนสัญชาติไทยและคนต่างชาติ

กฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนของไทย ไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจในการดำเนินคดี ทำให้เกิดปัญหา 2 กรณี ดังนี้

(1) ปัญหาอำนาจดำเนินคดีคนสัญชาติไทย

⁵ M. Cherif Bassiouni, *supra note* 3, p. 497.

⁶ *Ibid.*, p.499.

⁷ Friedmann, Wolfgang Gaston, *The Changing Structure of International Law*, (New York, Columbia University Press, 1964), p.61 - 62.

⁸ คณิต ธิ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป*, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2560), น.63 - 69.

⁹ พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2)

¹⁰ M. Cherif Bassiouni, *supra note* 3, p.42.

¹¹ UNODC, “Model Laws and Treaties,” Retrieved on December 12, 2019. from https://www.unodc.org/unodc/en/legal-tools/model-treaties-and-laws.html#organized_crime

เหตุผลของการปฏิเสธการส่งคนสัญชาติของรัฐเป็นผู้ร้ายข้ามแดน มาจากแนวความคิดที่กังวลว่าการส่งคนสัญชาติของรัฐเป็นผู้ร้ายข้ามแดนเพื่อไปดำเนินคดีอาญา จะไม่ได้รับการพิจารณาที่ดีที่ถูกต้องชอบธรรม เนื่องจากความแตกต่างของสัญชาติ ทำให้เห็นได้ว่าหากคนสัญชาติของรัฐได้รับการพิจารณาดีในประเทศที่ตนมีสัญชาติจะเป็นการพิจารณาดีและตัดสินลงโทษได้อย่างมีความถูกต้องชอบธรรมมากกว่าส่งไปให้ประเทศผู้ร้องขอ¹² นอกจากนี้บุคคลไม่ควรถูกถอดถอนออกจากการพิจารณาดีของศาลประเทศที่ตนมีสัญชาติ และประเทศเป็นหนี้บุญคุณพลเมืองโดยต้องปกป้องคุ้มครองพลเมืองด้วยกฎหมายของประเทศ ซึ่งเป็นเหตุผลสืบเนื่องมาจากหลักอำนาจอธิปไตย¹³

ประเทศไทยมีอำนาจส่งคนสัญชาติไทยเป็นผู้ร้ายข้ามแดนได้ โดยอาศัยอำนาจตามสนธิสัญญา หรือความยินยอมของบุคคลนั้น หรือข้อตกลงที่ประเทศไทยทำไว้กับประเทศผู้ร้องขอ ตามหลักการปฏิบัติในทางซึ่งกันและกัน หรือหลักต่างตอบแทน แต่อย่างไรก็ตาม กรณีที่ประเทศไทยปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนด้วยเหตุที่ไม่มีสนธิสัญญาแล้ว ยังไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจในการดำเนินคดีกรณีที่ได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรแล้วหลบหนีกลับมาประเทศไทย ดังนั้นจึงต้องใช้กฎหมายอาญาบังคับตามประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายพิเศษอื่น ๆ ที่มีโทษทางอาญา แต่อย่างไรก็ตาม ฐานความผิดที่กำหนดไว้นั้น ไม่ครอบคลุมทุกฐานความผิดที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งกำหนดความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป ทำให้ไม่สามารถดำเนินคดีกับคนสัญชาติไทยได้ทุกฐานความผิดตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน

(2) ปัญหาอำนาจดำเนินคดีคนต่างชาติ

ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ มีการใช้กฎหมายอาญาบังคับ กรณีที่คนต่างชาติกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรในแดนรัฐ ก็ต่อเมื่อการกระทำความผิดเป็นการละเมิดหรือคุกคามคุณธรรมทางกฎหมายที่รัฐประสงค์คุ้มครองตามหลักคุ้มครองรัฐหรือคุ้มครองบุคคล ซึ่งต้องมีจุดเกาะเกี่ยวกับรัฐ โดยรัฐหรือคนสัญชาติของรัฐเป็นผู้เสียหาย¹⁴ โดยสามารถลงโทษได้ครอบคลุมทุกฐานความผิดตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ไม่มีหลักการนี้

ประเทศไทยมีอำนาจในการดำเนินคดีคนต่างชาติที่ได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรแล้วหลบหนีกลับมาประเทศไทย โดยใช้กฎหมายอาญาบังคับตามประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายพิเศษอื่น ๆ ที่มีโทษทางอาญา แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากฐานความผิดที่กำหนดไว้ ไม่ครอบคลุมทุกฐานความผิดที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ จึงทำให้ไม่สามารถดำเนินคดีกับคนต่างชาติได้ทุกฐานความผิดตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน นอกจากนี้หากปราศจากจุดเกาะเกี่ยวโดยประเทศไทยหรือคนสัญชาติไทยไม่ใช่ผู้เสียหายด้วยแล้ว ย่อมไม่สามารถดำเนินคดีได้

อนึ่ง หากประเทศไทยเพิ่มอำนาจในการดำเนินคดีกรณีที่ได้ปฏิเสธการส่งคนสัญชาติไทยและคนต่างชาติเป็นผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว ก็จะเป็นการเพิ่มโอกาสในการถูกลงโทษให้อาชญากรต่างประเทศที่หลบหนีมาอาศัยในประเทศไทย ซึ่งเป็นการยับยั้งอาชญากรรมได้ดีที่สุด¹⁵

4. หลักกฎหมายต่างประเทศ

ทั้งนี้ผู้เขียนได้ทำการศึกษากฎหมายเปรียบเทียบอังกฤษ ฝรั่งเศส และประเทศในอาเซียน เฉพาะประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญากับไทย ได้แก่ บรูไน สิงคโปร์ เมียนมา และเวียดนาม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ประเทศอังกฤษ

กฎหมายอังกฤษมีนโยบายให้ความร่วมมือส่งผู้ร้ายข้ามแดน Extradition Act 2003 Section 95 (1), (2) ได้กำหนดให้ประเทศผู้ร้องขอ ต้องมีสนธิสัญญากับอังกฤษ หรือกรณีที่ไม่มีสนธิสัญญา โดยบุคคลที่ถูกร้องขอ ต้องให้

¹² M. Cherif Bassiouni, *International Extradition and World Public Order*, (Netherlands, Siithoff, 1974), p.440 - 441.

¹³ Shearer, *Extradition in International Law*, (1971), p.118, Quoted in Bassiouni, *International Extradition and World Public Order*, p.441.

¹⁴ คณิต ฌ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป*, น.112 - 114.

¹⁵ ปกป้อง ศรีสนิท, *กฎหมายอาญาชั้นสูง*, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559), น.92 - 94.

ความยินยอมส่งตนเองเป็นผู้ร้ายข้ามแดน อังกฤษจึงสามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ประเทศผู้ร้องขอได้ ดังนั้น กรณีอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากนี้ อังกฤษย่อมไม่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ได้ เนื่องจากกฎหมายอังกฤษได้ห้ามไว้อย่างชัดเจน

ในส่วนอำนาจการดำเนินคดีกรณีการปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดน Extradition Act 2003 ไม่ได้กำหนดอำนาจในการดำเนินคดี กรณีที่มีการปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนคนสัญชาติอังกฤษและคนต่างชาติไว้ ดังนั้นเมื่ออังกฤษปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว จึงต้องใช้กฎหมายอาญาบังคับโดยกฎหมายอาญาอังกฤษ THE PENAL CODE 2008 ไม่มีการกำหนดให้อำนาจอังกฤษดำเนินคดีกับผู้ที่ได้กระทำความผิดนอกอาณาเขตดินแดนอังกฤษ ดังนั้นเมื่ออังกฤษปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ย่อมไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่หลบหนีมาอาศัยในอังกฤษได้

4.2 ประเทศฝรั่งเศส

กฎหมายฝรั่งเศส โดย the extradition of foreigners (1927) Article 1 และ Article 2 กำหนดให้กรณีที่มีสนธิสัญญาให้ปฏิบัติตามข้อตกลงในสนธิสัญญา และกรณีที่ไม่ได้มีสนธิสัญญา ให้ใช้หลักการปฏิบัติในทางซึ่งกันและกัน หรือหลักต่างตอบแทน ทั้งนี้ไม่มีข้อห้ามในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของคนต่างชาติที่ได้กระทำความผิดแล้วหลบหนีมาอาศัยในฝรั่งเศส

ในส่วนอำนาจการดำเนินคดีกรณีการปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยกฎหมายอาญาฝรั่งเศส Code penal, Article 113-6 ฝรั่งเศสมีอำนาจอธิปไตยเหนือบุคคลสัญชาติฝรั่งเศส ที่กระทำความผิดนอกอาณาเขตดินแดนฝรั่งเศส ซึ่งสามารถดำเนินคดีได้ครอบคลุมทุกฐานความผิดตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน

สำหรับกรณีคนต่างชาติ Article 113-7 ฝรั่งเศสมีอำนาจดำเนินคดีกับคนต่างชาติที่กระทำความผิดนอกอาณาเขตดินแดนฝรั่งเศส เฉพาะกรณีที่มีผู้เสียหายเป็นสัญชาติฝรั่งเศสเท่านั้น ซึ่งสามารถดำเนินคดีได้ครอบคลุมทุกฐานความผิดตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน แต่อย่างไรก็ตาม กรณีที่ไม่มีคนสัญชาติฝรั่งเศสเป็นผู้เสียหาย จะไม่สามารถดำเนินคดีได้

4.3 ประเทศบรูไน

กฎหมายบรูไน มีนโยบายให้ความร่วมมือส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดย CONSTITUTION OF BRUNEI DARUSSALAM (Order under Article 83(3)) EXTRADITION ORDER, 2006 ได้กำหนดให้ประเทศผู้ร้องขอ ต้องมีสนธิสัญญากับบรูไน หรือกฎหมายภายในของบรูไน กำหนดให้เป็นประเทศที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ได้ หรือ Article 11 กรณีที่ไม่มีสนธิสัญญาโดยบุคคลที่ถูกร้องขอ ต้องให้ความยินยอมส่งตนเองเป็นผู้ร้ายข้ามแดน ดังนั้นกรณีอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากนี้ บรูไนย่อมไม่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ได้ เนื่องจากกฎหมายบรูไน ได้ห้ามไว้อย่างชัดเจน

ในส่วนอำนาจการดำเนินคดีกรณีการปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดน CONSTITUTION OF BRUNEI DARUSSALAM (Order under Article 83(3)) EXTRADITION ORDER, 2006 ไม่ได้กำหนดอำนาจในการดำเนินคดี กรณีที่มีการปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนคนสัญชาติบรูไนและคนต่างชาติไว้ ดังนั้นเมื่อบรูไนปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว จึงต้องใช้กฎหมายอาญาบังคับโดยกฎหมายอาญาบรูไน PENAL CODE ไม่มีการกำหนดให้อำนาจบรูไนดำเนินคดีกับผู้ที่ได้กระทำความผิดนอกอาณาเขตดินแดนบรูไน ดังนั้นเมื่อบรูไนปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ย่อมไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่หลบหนีมาอาศัยในบรูไนได้

4.4 ประเทศเมียนมา

กฎหมายเมียนมา โดย THE MYANMAR EXTRADITION ACT. 1904, Article 3 (1) กำหนดการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยสนธิสัญญาหรือกรณีที่ไม่ได้มีสนธิสัญญา จะต้องมีการร้องขอโดยรัฐ

ในส่วนอำนาจการดำเนินคดีกรณีการปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยกฎหมายอาญาเมียนมา MYANMAR THE PENAL CODE 1860, Article 4 เมียนมามีอำนาจอธิปไตยเหนือบุคคลสัญชาติเมียนมา ที่กระทำความผิดนอกอาณาเขตดินแดนเมียนมา ซึ่งสามารถดำเนินคดีได้ครอบคลุมทุกฐานความผิดตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน

สำหรับกรณีคนต่างชาติ กฎหมายอาญาเมียนมา ไม่ได้กำหนดอำนาจในการดำเนินคดี กรณีที่มีการปฏิเสธการส่งคนต่างชาติเป็นผู้ร้ายข้ามแดนไว้ ดังนั้นกฎหมายอาญาเมียนมาจึงไม่สามารถดำเนินคดีกับคนต่างชาติที่ได้กระทำความผิดนอกอาณาเขตดินแดนเมียนมาได้

4.5 ประเทศสิงคโปร์

กฎหมายสิงคโปร์ มีนโยบายให้ความร่วมมือส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดย EXTRADITION ACT (CHAPTER 103), Section 7 (2) ได้กำหนดให้ประเทศผู้ร้องขอ ต้องมีสนธิสัญญากับสิงคโปร์ หรือกฎหมายภายในของสิงคโปร์ กำหนดให้เป็นประเทศที่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ได้ ดังนั้น กรณีอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากนี้ สิงคโปร์ย่อมไม่สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ได้ เนื่องจากกฎหมายสิงคโปร์ ได้ห้ามไว้อย่างชัดเจน

ในส่วนอำนาจการดำเนินคดีกรณีที่ปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดน EXTRADITION ACT (CHAPTER 103) ไม่ได้กำหนดอำนาจในการดำเนินคดี กรณีที่มีการปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนคนสัญชาติสิงคโปร์และคนต่างชาติไว้ ดังนั้นเมื่อสิงคโปร์ปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว จึงต้องใช้กฎหมายอาญาบังคับโดยกฎหมายอาญาของสิงคโปร์ PENAL CODE ไม่มีการกำหนดให้อำนาจสิงคโปร์ดำเนินคดีกับผู้ที่ได้กระทำความผิดนอกอาณาเขตดินแดนสิงคโปร์ ดังนั้นเมื่อสิงคโปร์ปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ย่อมไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่หลบหนีมาอาศัยในสิงคโปร์ได้

4.6 ประเทศเวียดนาม

กฎหมายเวียดนาม CRIMINAL PROCEDURE CODE (No. 19/2003/QH11 of November 26, 2003), Article 343 กำหนดให้กรณีที่มีสนธิสัญญาให้ปฏิบัติตามข้อตกลงในสนธิสัญญา และกรณีที่ไม่สนธิสัญญา ให้ใช้หลักการปฏิบัติในทางซึ่งกันและกันหรือหลักต่างตอบแทน

ในส่วนอำนาจการดำเนินคดีกรณีที่มีการปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยกฎหมายอาญาของเวียดนาม CRIMINAL CODE 2015, Article 6 ข้อ 1 เวียดนามมีอำนาจอธิปไตยเหนือบุคคลสัญชาติเวียดนามและคนไร้สัญชาติที่ได้สิทธิอาศัยถาวรในเวียดนาม ที่กระทำความผิดนอกอาณาเขตดินแดนเวียดนาม สามารถดำเนินคดีครอบคลุมทุกฐานความผิดตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน

สำหรับกรณีคนต่างชาติ โดย CRIMINAL CODE 2015, Article 6 ข้อ 2 เวียดนามมีอำนาจดำเนินคดีกับคนต่างชาติที่กระทำความผิดนอกอาณาเขตดินแดนเวียดนาม เฉพาะกรณีที่มีผู้เสียหายเป็นคนสัญชาติเวียดนามเท่านั้น ซึ่งสามารถดำเนินคดีได้ครอบคลุมทุกฐานความผิดตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน แต่อย่างไรก็ตาม กรณีที่ไม่มีคนสัญชาติเวียดนามเป็นผู้เสียหาย จะไม่สามารถดำเนินคดีได้

5. วิเคราะห์กฎหมายเปรียบเทียบ

5.1 ปัญหาการกำหนดเงื่อนไขหนังสือรับรองว่าหากมีโอกาสจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ประเทศไทยในอนาคต

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ พบว่ากฎหมายไทยกรณีมีสนธิสัญญาต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาโดยเคร่งครัด นอกจากนี้ กรณีไม่มีสนธิสัญญา กฎหมายไทยเปิดช่องให้สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ โดยใช้หลักการปฏิบัติในทางซึ่งกันและกันหรือหลักต่างตอบแทน ซึ่งกฎหมายไทยต้องการความชัดเจน โดยสร้างเงื่อนไขให้ประเทศผู้ร้องขอ ต้องทำหนังสือรับรองว่าหากมีโอกาสจะส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ประเทศไทยในอนาคต ดังนั้นหากกฎหมายของประเทศผู้ร้องขอ ไม่ได้เปิดช่องให้อำนาจทำหนังสือรับรองดังกล่าว ประเทศไทยก็จะไม่ให้ความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ส่วนบรูไนและสิงคโปร์ ให้ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญากรณีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ต้องเป็นประเทศที่กำหนดไว้โดยสนธิสัญญาหรือกฎหมายภายในของรัฐเท่านั้น ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายอังกฤษ นอกจากนี้ กฎหมายบรูไนและสิงคโปร์ ไม่ได้ให้อำนาจรัฐในการทำข้อตกลงเป็นหนังสือกับประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา ดังนั้น เมื่อบรูไนและสิงคโปร์ ร้องขอให้ประเทศไทยส่งผู้ร้ายข้ามแดน ก็ไม่สามารถทำหนังสือรับรองให้ประเทศไทยได้

สำหรับเมียนมา ให้ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญากรณีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยกฎหมายเมียนมาเปิดช่องให้สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ถึงแม้ว่าจะไม่มีสนธิสัญญาก็ตาม และไม่มีกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ไว้ โดยประเด็นนี้มีความแตกต่างกับกฎหมายไทย เพราะกฎหมายเมียนมา ให้ความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้อย่างกว้างขวาง โดยใช้หลักการปฏิบัติในทางซึ่งกันและกันหรือหลักต่างตอบแทน ตามแบบประเทศฝรั่งเศส

สำหรับเวียดนาม ให้ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญากรณีส่งผู้ร้ายข้ามแดน ในกรณีมีสนธิสัญญาต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญา และกรณีที่ไม่สนธิสัญญา กฎหมายเวียดนามเปิดช่องให้สามารถส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ โดยใช้

หลักการปฏิบัติในทางซึ่งกันและกันหรือหลักต่างตอบแทน ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายฝรั่งเศส โดยมีความเหมือนกับกฎหมายไทย แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายเวียดนามไม่มีการกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ไว้ ซึ่งแตกต่างกับกฎหมายไทย

5.2 ปัญหาอำนาจในการดำเนินคดีกรณีที่มีการปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดน คนสัญชาติไทยและคนต่างชาติ

(1) คนสัญชาติไทย

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ พบว่ากฎหมายไทย ตามประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายพิเศษที่มีโทษทางอาญาอื่น ๆ กำหนดฐานความผิดไม่ครอบคลุมทุกฐานความผิด ตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน ดังนั้นหากประเทศไทยปฏิเสธการส่งคนสัญชาติไทยเป็นผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว ย่อมไม่สามารถดำเนินคดีได้ครอบคลุมทุกฐานความผิด ซึ่งมีความแตกต่างกับกฎหมายฝรั่งเศส เมียนมาและเวียดนาม ที่มีอำนาจดำเนินคดีได้ทุกฐานความผิดตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน

สำหรับอังกฤษ บรูไน และสิงคโปร์ ไม่มีการกำหนดให้อำนาจดำเนินคดีกับผู้ที่ได้กระทำความผิดนอกอาณาเขตดินแดนรัฐ ดังนั้นเมื่อปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว ย่อมไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่ได้หลบหนีมาอาศัยในประเทศที่ตนเองมีสัญชาติได้

(2) คนต่างชาติ

จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ พบว่ากฎหมายไทย ตามประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายพิเศษที่มีโทษทางอาญาอื่น ๆ ได้กำหนดฐานความผิดไม่ครอบคลุมทุกฐานความผิดตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน นอกจากนี้หากประเทศไทยหรือคนสัญชาติไทยไม่ใช่ผู้เสียหายแล้ว ย่อมไม่สามารถดำเนินคดีได้ ซึ่งมีความแตกต่างกับกฎหมายฝรั่งเศส และเวียดนาม ที่มีอำนาจดำเนินคดีได้ทุกฐานความผิดตามกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดน

สำหรับอังกฤษ เมียนมา บรูไน และสิงคโปร์ ไม่มีการกำหนดให้อำนาจดำเนินคดีกับผู้ที่ได้กระทำความผิดนอกอาณาเขตดินแดนรัฐ ดังนั้นเมื่อปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้ว ย่อมไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่ได้หลบหนีมาอาศัยในประเทศนั้นได้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา กรณีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในอาเซียนตามกฎหมายไทย ไม่สนับสนุนต่อการให้ความร่วมมือส่งผู้ร้ายข้ามแดนอย่างเปิดกว้าง อีกทั้งยังไม่มีมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดในต่างประเทศแล้วหลบหนีมาอาศัยในประเทศไทย โดยใช้ช่องว่างของกฎหมายส่งผู้ร้ายข้ามแดนและกฎหมายอาญาไทย เพื่อให้รอดพ้นจากการถูกส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดน หรือเพื่อรอดพ้นจากการถูกดำเนินคดีเพื่อลงโทษตามกฎหมายไทย นอกจากนี้ ประเทศไทยยังนำหลักการปฏิบัติในทางซึ่งกันและกันหรือหลักต่างตอบแทน มาใช้แบบเคร่งครัดในประเด็นเรื่องผลประโยชน์ ซึ่งขัดต่อเจตนารมณ์ของหลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ที่เป็นเครื่องมือทางกฎหมายในการให้ความช่วยเหลือประเทศต่าง ๆ ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดกฎหมายอาญา และยังเป็นการขัดต่อหลักการปฏิบัติในทางซึ่งกันและกันหรือหลักต่างตอบแทน โดยนำมาใช้ในทางที่ผิดเพื่อปิดกั้นการให้ความร่วมมือส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรยอมรับหลักความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา กรณีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และโดยกำหนดนโยบายอย่างเปิดกว้าง เพื่อป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดในต่างประเทศแล้วหลบหนีมาอาศัยในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศเห็นว่าควรแก้ปัญหากรณีที่ไม่มีความสนธิสัญญา 3 แนวทาง คือ ทำสนธิสัญญาแบบพหุภาคีว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในภูมิภาคอาเซียน (Treaty on Extradition – ASEAN) โดยใช้หลักเกณฑ์ตามกฎหมายภายในของประเทศที่ได้รับการร้องขอเป็นหลัก เพื่อพิจารณาส่งผู้ร้ายข้ามแดน หรือทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนแบบทวิภาคีกับบรูไนและสิงคโปร์ โดยใช้หลักเกณฑ์ตามกฎหมายภายในของประเทศที่ได้รับการร้องขอเป็นหลัก เพื่อพิจารณาส่งผู้ร้ายข้ามแดน นอกจากนี้ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ.2551 โดยยกเลิกการกำหนดเงื่อนไข และเปิดช่องให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายไทย หรือสนธิสัญญา หรือความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างรัฐ ที่อยู่บนพื้นฐานของ

หลักการปฏิบัติในทางซึ่งกันและกันหรือหลักต่างตอบแทน หรือเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม โดยนำ Model Law on Extradition (2004) มาใช้เป็นต้นแบบ

ทั้งนี้ประเทศไทยควรยอมรับการให้อำนาจในการดำเนินคดี กรณีที่มีการปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนโดยการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2 การใช้กฎหมายอาญา โดยกำหนดให้มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจดำเนินคดีกับบุคคลที่ปรากฏตัวอยู่ในราชอาณาจักร ซึ่งไทยได้มีการปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเนื่องจากเหตุใดเหตุหนึ่ง ได้แก่ กรณีที่ไม่มีสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกัน, ความผิดที่มีลักษณะทางการเมือง, คนสัญชาติไทย ทั้งนี้การกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรดังกล่าว ถ้าหากได้กระทำความผิดในราชอาณาจักรแล้วเป็นความผิดตามกฎหมายไทย และเป็นความผิดตามกฎหมายของประเทศที่ความผิดเกิด ให้ถือว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดในราชอาณาจักร นอกจากนี้ รัฐบาลแห่งประเทศที่ความผิดได้เกิดขึ้นหรือผู้เสียหายต้องร้องขอให้ลงโทษด้วย โดยได้นำ Model Law on Extradition (2004) มาใช้เป็นต้นแบบ ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยมีอำนาจดำเนินคดีกรณีที่มีการปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ทำให้ปัญหาอำนาจในการดำเนินคดีคนสัญชาติไทยและคนต่างชาติหมดสิ้นไป และเป็นที่ยืนยันหลัก *aut dedere aut judicare* ที่เป็นหลักกฎหมายที่ใช้เป็นข้อผูกมัดรัฐในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนหรือการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา โดยมุ่งหมายที่จะสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามอาชญากรรมกับนานาอารยประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในอาเซียน

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

คณิต ฌ นคร. กฎหมายอาญาภาคทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2560.

_____. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561.

ปกป้อง ศรีสนิท. กฎหมายอาญาชั้นสูง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2559.

BOOKS

Bassiouni, M. Cherif. *International extradition and world public order*. Netherlands : Siithoff, 1974.

_____. *International extradition : United States law and practice*. 6th ed, Oxford : Oxford University Press, 2014.

Brownlie. Ian. *Principles of public international law*. 3d ed. Oxford : Clarendon Press, 1979.

Cambridge. *An introduction to international criminal law and procedure / International criminal law and procedure* Robert Cryer ... [et al.]. 2nd ed. U.K. : Cambridge University Press, 2011.

Friedmann, Wolfgang Gaston. *The changing structure of international law*. New York : Columbia University Press, 1964.

ELECTRONIC MEDIA

UNODC. "Model Laws and Treaties." https://www.unodc.org/unodc/en/legal-tools/model-treaties-and-laws.html#organized_crime, December 12, 2019.